

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU19

Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i brottsbalken, som syftar till att öka möjligheten för de brottsbekämpande myndigheterna att på ett tidigt stadium kunna ingripa och förhindra att allvarlig brottslighet fullbordas.

Lagändringarna innebär bl.a. följande:

- Straffansvaret för försök till brott utvidgas till att omfatta fall då fara för brottets fullbordan varit utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott. Detta ska dock inte gälla om gärningen varit uppenbart mindre allvarlig.
- Straffansvaret för förberedelse till brott utvidgas till att omfatta den som tar befattning med något som, utifrån dess beskaffenhet och omständigheterna i övrigt, är särskilt ägnat att komma till användning som hjälpmedel vid brott eller möjliggöra utförandet av ett brott.
- Straffansvaret för förberedelse till brott utvidgas även till att omfatta fler former av befattning med hjälpmedel och betalmedel.
- Straffansvaret för stämpling till brott utvidgas till att omfatta den som kommer överens med någon annan om att en gärning ska utföras.

Lagändringarna om försök till brott föreslås träda i kraft den 1 april 2026. Övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:49 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till
 brott5

 Utskottets ställningstagande..... 12

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag 13

 Propositionen 13

Bilaga 2

Regeringens lagförslag 14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i brottsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:49 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 19 februari 2026

På justitieutskottets vägnar

Henrik Vinge

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Vinge (SD), Teresa Carvalho (S), Mikael Damsgaard (M), Heléne Björklund (S), Pontus Andersson Garpvall (SD), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Adam Marttinen (SD), Mattias Vepsä (S), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Ulrika Westerlund (MP), Martin Melin (L), Mats Hellhoff (SD), Ludvig Ceimertz (M) och Lars Jilmstad (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2025/26:49 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i brottsbalken. Lagändringarna innebär att straffansvaret för försök, förberedelse och stämpling till brott utvidgas.

Gällande rätt

Försök till brott

Regleringen av vad som utgör försök till brott finns i 23 kap. 1 § brottsbalken. För straffansvar krävs att försök till det aktuella brottet är kriminaliserat genom ett särskilt straffstadgande i brottsbalkens brottskatalog eller i en specialstraffrättslig lag.

Av bestämmelsens första stycke framgår att om någon påbörjat utförandet av ett visst brott utan att brottet fullbordats ska dömas för försök till brottet om vissa förutsättningar är uppfyllda. Att ansvar för försök förutsätter att gärningspersonen ska ha påbörjat utförandet av ett visst brott innebär att den s.k. försökspunkten ska ha nåtts. Var försökspunkten ligger vid ett brott beror bl.a. på straffbestämmelsens utformning och omständigheterna i det enskilda fallet (jfr ”Bussen i Östberga” NJA 2017 s. 531 punkterna 19–26).

För att det ska föreligga ett försök krävs det att gärningspersonen har haft uppsåt att begå ett fullbordat brott. Det krävs vidare att det har förelegat fara för att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. Med fara avses konkret fara, vilket betyder att det i det enskilda fallet ska ha varit möjligt och någorlunda sannolikt att brottet skulle komma till fullbordan. Försök där det inte funnits någon fara för brottets fullbordan brukar betecknas otjänliga försök. Sådana försök är straffbara om fara för brottets fullbordan varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter.

Vid ansvar för försök till brott tillämpas samma straffskala som för fullbordat brott (23 kap. 1 § andra stycket). Om det lägsta straff som kan följa på det fullbordade brottet är två års fängelse får straffet för försök inte sättas under fängelse.

Förberedelse och stämpling till brott

Vissa handlingar som en person utför på planeringsstadiet är kriminaliserade som förberedelse eller stämpling till brott, som regleras i 23 kap. 2 §

brottsbalken. I likhet med vad som gäller för försök till brott krävs det för straffansvar för förberedelse eller stämpling att sådant ansvar är särskilt föreskrivet, antingen i brottsbalken eller i en specialstraffrättslig lag.

Förberedelse till brott behandlas i paragrafens första stycke. Kriminaliseringen har begränsats till vissa typer av handlingar som delas in i två grupper (första och andra punkten). Den ena gruppen utgörs av gärningar genom vilka någon tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott (de s.k. finansieringsfallen). Den andra gruppen utgörs av gärningar där någon skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott (de s.k. hjälpmedelsfallen). Bestämmelsen träffar endast hantering av hjälpmedel som ska användas vid brottet.

För att någon ska dömas för förberedelse till brott krävs det att gärningspersonen har uppsåt att utföra eller främja brott och att han eller hon inte har gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök till brott. Ansvar för förberedelse till brott förutsätter inte att ett visst bestämt brott ska begås utan endast att ett brott av ett visst slag kan komma till stånd förr eller senare och att detta omfattas av uppsåtet hos den som vidtar den förberedande gärningen (SOU 1944:69 s. 82, prop. 2000/01:85 s. 32 och NJA 2020 s. 703 punkt 15).

I paragrafens andra stycke behandlas stämpling till brott. För stämpling till brott döms den som i samråd med någon annan beslutar en gärning eller som söker anstifta någon annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra en gärning.

Enligt tredje stycket ska straffet för förberedelse eller stämpling bestämmas under den högsta och får sättas under den lägsta gräns som gäller för fullbordat brott. Högre straff än fängelse i två år får bestämmas endast om fängelse i sex år eller mer kan följa på det fullbordade brottet.

Av fjärde stycket framgår att ansvar för förberedelse och stämpling till brott inte ska dömas ut om faran för att brottet skulle fullbordas var ringa eller om gärningen med hänsyn till andra omständigheter är mindre allvarlig.

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen i huvudsak följande förslag och bedömningar.

Ett utvidgat straffansvar för otjänliga försök till brott

Behovet av att utvidga straffansvaret för försök till brott

Regeringen gör bedömningen att det finns ett behov av att utvidga straffansvaret för otjänliga försök till brott.

Som skäl för bedömningen anför regeringen i huvudsak följande. Det behov av ändring som har identifierats tar sikte på situationer då Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter intervenerar genom s.k. kontrollerade leveranser och andra liknande åtgärder, t.ex. genom att byta ut

narkotika eller vapen mot ofarliga substanser eller attrapper, och är kopplat till de konsekvenser som uppstått för detta arbete till följd av Högsta domstolens avgörande ”Vapenattrappen” (NJA 2023 s. 323). Avgörandet gällde ett fall då polisen hade bytt ut vapen som gömts i ett källarförråd mot en vapenattrapp fyra månader innan en person kom till förrådet och tog befattning med vapenattrappen. Högsta domstolen konstaterade att fara för att synnerligen grovt vapenbrott skulle fullbordas hade varit utesluten på grund av att polisen hade ersatt vapnen med en vapenattrapp. Högsta domstolen bedömde vidare att en språklig tolkning talade emot att faran skulle anses vara utesluten på grund av tillfälliga omständigheter, om otjänligheten funnits redan vid den tidpunkt då uppsåtet formades och gärningsmannen då inte kunde ändra de faktiska förutsättningarna så att det planerade brottet kunde fullbordas. Högsta domstolen drog slutsatsen att straffansvar – i det typfallet att myndigheter har ingripit eller brottet hindrats av någon annan liknande omständighet som gärningsmannen inte kontrollerar – som utgångspunkt inte ska inträda om fara för brottets fullbordan var utesluten redan när gärningsmannens uppsåt formades.

Enligt regeringen bör det förhållandet att en myndighet har bytt ut ett brottsobjekt som huvudregel inte ha någon betydelse för försöksgärningens straffbarhet i en situation som den i avgörandet om ”Vapenattrappen”. Regeringen konstaterar att avgörandet har lett till att de brottsutredande myndigheterna har ändrat sina arbetssätt och att det är mycket olyckligt att de avstår från att använda effektiva arbetsmetoder. Det är dessutom, mot bakgrund av Sveriges internationella åtaganden, av stor vikt att interimistiska åtgärder som t.ex. kontrollerade leveranser kan användas på det sätt som är avsett.

Det ska införas en särskild reglering om myndighets åtgärd

Regeringen föreslår att straffansvaret för försök till brott ska utvidgas till att omfatta fall då fara för brottets fullbordan varit utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott. Detta ska dock inte gälla om gärningen har varit uppenbart mindre allvarlig.

Enligt regeringens mening ska med myndighet avses samtliga myndigheter, såväl kommunala som statliga, om de vidtar åtgärder för att bekämpa brott. Även utländska myndigheter ska omfattas. Myndighetens åtgärd ska ha vidtagits för att bekämpa brott, vilket innebär att samtliga åtgärder för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda eller lagföra brott omfattas. För att bestämmelsen ska vara tillämplig ska det vara fråga om ett aktivt handlande från en myndighet och det ska finnas ett rimligt samband mellan myndighetens åtgärd för att bekämpa brott och det faktum att det inte förelegat fara för att brottet skulle fullbordas.

Som skäl för förslaget anför regeringen sammanfattningsvis att avsikten med att komplettera försöksbestämmelsen i första hand är att förhindra att försöksansvar är uteslutet när brottsbekämpande myndigheter har vidtagit

åtgärder för att förhindra att brott fullbordas. Detta gäller särskilt det arbete som bedrivs genom kontrollerade leveranser och andra interimistiska åtgärder, men även t.ex. åtgärder som leder till att hotade personer förs i säkerhet. För att undvika att situationer som inte är straffvärda omfattas av det straffbara området ska undantag gälla för uppenbart mindre allvarliga försöksgärningar.

Ett utvidgat straffansvar för förberedelse och stämpling till brott

Behovet av att utvidga straffansvaret för förberedelse till brott

Regeringen konstaterar i likhet med utredningen att det finns gärningar på förberedelsestadiet som är straffvärda eftersom de främjar allvarliga brott, men som beroende på omständigheterna ändå inte omfattas av något straffansvar i dag. Det handlar framför allt om gärningar som inte är farliga i sig men som är farliga när de ingår som ett led i en brottsplan. Det kan t.ex. röra sig om att någon tar befattning med något som inte räknas som ett hjälpmedel på grund av sin beskaffenhet eller eftersom det inte ska användas vid brottets genomförande. Det kan även röra sig om kartläggning och rekognosering och andra typer av planeringsåtgärder som möjliggör utförandet av brottet. Det är enligt regeringen inte rimligt att personer straffritt ska kunna vidta denna typ av åtgärder som ett led i att planera och förbereda brott som är straffbelagda på förberedelsestadiet. En utvidgning av straffansvaret för förberedelse till brott framstår mot denna bakgrund som motiverad, inte minst för att kunna ingripa mot organiserad brottslighet och kriminella nätverk. Med hänsyn till den skärpta syn på brott som lagstiftaren gett uttryck för under senare år är det enligt regeringen motiverat med ett utvidgat straffansvar även för sådan förberedelse till brott som sker utan anknytning till organiserad brottslighet och kriminella nätverk. Regeringen gör därför bedömningen att det finns behov av att utvidga straffansvaret för förberedelse till brott.

Straffansvaret för befattning med hjälpmedel ska utvidgas

Regeringen föreslår att straffansvaret för förberedelse till brott ska utvidgas till att omfatta den som tar befattning med något som, utifrån dess beskaffenhet och omständigheterna i övrigt, är särskilt ägnat att komma till användning som hjälpmedel vid brott eller möjliggöra utförandet av ett brott.

Regeringen konstaterar att vad som utgör ett hjälpmedel i bestämmelsens nuvarande mening avgränsas genom kravet på att hjälpmedlet ska vara ”särskilt ägnat” att användas vid ett brott, vilket betyder att det typiskt sett är lämpat för det aktuella brottet. Allmänt sett krävs det att hjälpmedlet med hänsyn till sin beskaffenhet är av någorlunda central betydelse för brottets genomförande. Eftersom många vardagliga och legala föremål kan vara hjälpmedel för den som avser att begå brott samtidigt som många brottsverktyg inte har ett obetydligt legalt användningsområde, kan detta enligt regeringen leda till svåra och otillfredsställande avgränsningar.

Enligt regeringen är det emellertid inte endast hjälpmedlets beskaffenhet som är avgörande för vilka handlingar som är straffvärda, utan risken för att befattningen med något ska leda till att ett brott fullbordas är ofta beroende av omständigheterna som omger befattningen. Det är därför rimligt att låta sådana omständigheter få betydelse vid bedömningen av vad som ska utgöra straffbar befattning med hjälpmedel vid ett brott. Det innebär att bedömningen i större utsträckning kommer att ta sikte på föremålets roll och betydelse i en brottsplan. Det innebär också att omständigheterna i övrigt kan medföra att även befattning med andra hjälpmedel än något som redan i sig är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid brott kan omfattas av bestämmelsen. En sammanvägd bedömning behöver göras i varje enskilt fall och ju större legalt användningsområde något har, desto mer måste omständigheterna i övrigt tala för att något kan komma att användas som hjälpmedel vid brott.

Regeringen konstaterar vidare att det i dag krävs att hjälpmedlet är avsett att användas vid brottet för att ansvar för förberedelse ska inträda och att i det ligger ett krav på ett tydligt samband mellan hjälpmedlet och utförandet av det planerade brottet. Det innebär att det inte är tillräckligt att ett hjälpmedel används endast på ett förberedande stadium av brottet. Enligt regeringen är det en brist. Det finns flera hjälpmedel som används endast under planeringen av ett brott och inte kommer till användning vid brottets genomförande. Att en person som tar befattning med något som har en tydlig koppling till brottet i syfte att utföra eller främja brott under dessa omständigheter går fri från ansvar framstår inte som rimligt. För att straffansvaret också ska träffa befattning med sådant som möjliggör utförandet av ett brott, men inte används vid själva utförandet av brottet, bör därför bestämmelsen utvidgas så att den även omfattar befattning med något som utifrån dess beskaffenhet och omständigheterna i övrigt, är särskilt ägnat att möjliggöra utförandet av ett brott.

Fler former av befattning med hjälpmedel ska omfattas

Regeringen föreslår att straffansvaret för förberedelse till brott ska omfatta fler former av befattning med hjälpmedel. Utöver de tidigare formerna ska även "förvärv" och "överlåtelse" av ett hjälpmedel vara straffbara.

Som skäl för förslaget anför regeringen sammanfattningsvis följande. När det gäller de olika formerna av befattning med hjälpmedel omfattas i dag att skaffa, tillverka, lämna, ta emot, förvara, transportera, sammanställa eller ta annan liknande befattning med hjälpmedel. I förarbetena uttalas att "annan liknande befattning" ska uppfattas i inskränkt bemärkelse och beträffande fysiska föremål innebär det ofta ett krav på att gärningspersonen har föremålet i sin besittning. Att köpa eller sälja ett hjälpmedel utan att inneha det har inte ansetts utgöra en sådan befattning som avses i bestämmelsen (prop. 2000/01:85 s. 50). Enligt regeringen finns det, utifrån den utveckling som har skett i samhället, och av brottsligheten, skäl att utvidga befattningsformerna så att även "förvärv" och "överlåtelse" av ett hjälpmedel omfattas. En sådan

befattning bör vara straffbar även om gärningspersonen inte har innehaft hjälpmedlet.

Fler fall av befattning med betalmedel ska utgöra förberedelse till brott

Regeringen föreslår att ansvaret för förberedelse till brott vid befattning med betalningsmedel ska utvidgas. Det ska även vara straffbart att förmedla eller utlova betalningsmedel eller annat som betalning för ett brott, eller för att täcka kostnader för ett brott.

Regeringen konstaterar att den andra formen av förberedelseansvar, de s.k. finansieringsfallen, avser befattning med pengar eller annat som ersättning för ett brott. Det omfattar fall där pengar lämnas eller tas emot för att täcka kostnader för utförande av ett brott och fall där pengar lämnas eller tas emot såsom lön för att någon utfört ett brott. Den minskande kontanthanteringen har medfört att bl.a. elektroniska valutor, kryptovalutor och olika typer av värdeföremål har fått ökad betydelse. För att säkerställa att alla former av betalning som numera kan förekomma faktiskt omfattas av bestämmelsen finns det enligt regeringen anledning att i stället för pengar använda ordet ”betalningsmedel” i bestämmelsen.

Regeringen konstaterar vidare att det i dag i kriminella sammanhang förekommer att alternativa betalningssystem används för penningöverföringar. Det förekommer att olika mellanhänder förmedlar betalning för ett brott utan att befinna sig på den betalande eller mottagande sidan. Enligt regeringen bör det för de s.k. finansieringsfallen även vara kriminaliserat att ”förmedla” något som betalning.

Regeringen konstaterar även att den digitala utvecklingen har möjliggjort att brottslighet kan ledas, organiseras och bedrivs digitalt. Ett exempel på det är att kriminella nätverk via digitala plattformar allt oftare rekryterar barn och unga för att utföra brott. På sociala medier läggs öppna erbjudanden om att utföra grova våldsbrott för pengar och efter ett sådant erbjudande kan rekryteringen gå snabbt. För att öka möjligheten att förhindra allvarliga brott är det angeläget att kunna ingripa straffrättsligt mot denna typ av erbjudanden. Bestämmelsen om förberedelse till brott bör därför enligt regeringen utvidgas så att den även omfattar personer som utlovar ersättning för ett brott.

Straffansvaret för stämpling till brott utvidgas

Regeringen föreslår att straffansvaret för stämpling till brott ska utvidgas till att omfatta den som kommer överens med någon om att en gärning ska utföras.

Som skäl för förslaget anför regeringen sammanfattningsvis följande. Enligt nuvarande 23 kap. 2 § andra stycket brottsbalken består stämpling bl.a. i att i samråd med någon annan besluta gärningen. Bestämmelsen om stämpling till brott utformades under andra samhällsförhållanden än de som gäller i dag. Brott planeras i dag i allt större utsträckning via digitala plattformar och av diskussionerna framgår ofta att man är överens om att ett

visst brott ska utföras. Det förhåller sig sällan så att personer fattar ett uttryckligt beslut på det sätt som den nuvarande bestämmelsen om stämpling ger uttryck för. Mer underförstådda beslut har i rättstillämpningen fallit utanför bestämmelsens tillämpningsområde trots att agerandet – oavsett om det sker digitalt eller i annan form – får anses vara såväl farligt som straffvärt. Enligt regeringen bör därför stämplingsbestämmelsen utvidgas till att omfatta den som kommer överens med någon annan om att en gärning ska utföras. Genom ändringen tydliggörs att det inte är nödvändigt att gärningen föregås av ett uttryckligt beslut som har fattats vid en viss bestämd tidpunkt utan att det är tillräckligt att personerna kommit överens om att en gärning ska utföras.

Straffansvaret för förberedelse och stämpling till brott utvidgas i situationer då myndigheter har agerat för att bekämpa brott

Regeringen föreslår att straffansvaret för förberedelse och stämpling till brott ska utvidgas till att omfatta även fall då fara för brottets fullbordan varit utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott eller sådan åtgärd inneburit att faran endast var ringa.

För att effektivt kunna förhindra brott och komma åt allvarlig brottslighet behöver de brottsbekämpande myndigheterna ha förutsättningar att ingripa mot brottsligheten på ett tidigt stadium, utan att det leder till ansvarsfrihet. Det är viktigt att effektiva metoder för att utreda och förhindra brott inte undviks på grund av hur den straffrättsliga regleringen är utformad. Eftersom det vid t.ex. planering av allvarlig brottslighet är av betydelse att de brottsbekämpande myndigheterna kan ingripa så tidigt som möjligt, dvs. innan något lämnar förberedelse- eller stämplingsstadiet, är det enligt regeringen otillräckligt att enbart ansvaret för försök till brott utvidgas. Farerekvisitet för förberedelse och stämpling till brott bör därför ändras på så sätt att straffansvaret även omfattar situationer då fara för brottets fullbordan varit utesluten till följd av en myndighets åtgärd eller då en sådan åtgärd föranlett att faran endast var ringa. Regeringen gör bedömningen att bestämmelsen, på samma sätt som när det gäller försök till brott, bör inskränkas till sådana åtgärder som vidtas för att bekämpa brott. Det bör också krävas att det finns ett rimligt orsakssamband mellan myndighetens åtgärd för att bekämpa brott och det faktum att det inte förelegat fara för fullbordat brott eller att sådan fara endast var ringa.

Kapitlet moderniseras språkligt

Regeringen föreslår att det även ska göras språkliga och redaktionella moderniseringar i bestämmelser som inte ändras i sak i kapitlet om förberedelse, stämpling och medverkan till brott.

Som skäl för förslaget anger regeringen att språket i lagtexten är ålderdomligt och att det därför finns skäl att göra språkliga moderniseringar i 23 kap. 3, 4, 5 och 7 §§ brottsbalken.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna om försök till brott ska träda i kraft den 1 april 2026. Övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Enligt regeringen är det av mycket stor vikt att komma till rätta med de begränsningar som Högsta domstolens avgörande ”Vapenattrappen” har medfört för de brottsbekämpande myndigheterna. Lagändringarna som avser försök till brott bör därför träda i kraft så snart som möjligt.

Enligt regeringen behövs det inte några övergångsbestämmelser.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:49 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 1 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.**1 §**

Har någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Den som har påbörjat utförandet av ett visst brott, utan att brottet fullbordats, döms för försök till brottet om sådant ansvar är särskilt föreskrivet och det har funnits fara för att handlingen skulle leda till att brottet fullbordas eller sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter.

Oavsett vad som föreskrivs om fara i första stycket, ska det dömas till ansvar för försök till brott om fara för brottets fullbordan varit utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott. Detta gäller dock inte om gärningen med hänsyn till omständigheterna är uppenbart mindre allvarlig.

Straff för försök bestämmes högst till vad som gäller för fullbordat brott och må ej sättas under fängelse, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller däröver.

Straffet för försök till brott bestäms högst till vad som gäller för fullbordat brott och får inte bestämmas till böter, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller mer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2026.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 2–5 och 7 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

2 §¹

Den som, med uppsåt att utföra eller främja brott,

1. tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller

2. skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott,

ska i de fall det särskilt anges dömas för förberedelse till brottet, om han eller hon inte har gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök.

I de fall det särskilt anges döms för stämpling till brott. Med stämpling förstås att någon i samråd med någon annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta någon annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra den.

Den som *inte har gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök till brott döms, om sådant ansvar är särskilt föreskrivet, för förberedelse till brottet om han eller hon, med uppsåt att utföra eller främja brott,*

1. tar emot, lämnar, förmedlar eller utlovar betalningsmedel eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller

2. förvärvar, anskaffar, tillverkar, överlämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer, överlåter eller tar annan liknande befattning med något som, *med beaktande av dess beskaffenhet och omständigheterna i övrigt, är särskilt ägnat att komma till användning som hjälpmedel vid ett brott eller att möjliggöra utförandet av ett brott.*

För stämpling till brott döms, om sådant ansvar är särskilt föreskrivet, den som

1. *kommer överens med någon annan om att en gärning ska utföras,*

2. *försöker anstifta någon annan att utföra en gärning, eller*

3. *åtar eller erbjuder sig att utföra en gärning.*

¹ Senaste lydelse 2016:508.

Det ska inte dömas till ansvar för förberedelse eller stämpling till brott om faran för att brottet skulle fullbordas var ringa, om inte faran var ringa eller utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott. Det ska inte heller dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig.

Straffet för förberedelse eller stämpling ska bestämmas under den högsta och får sättas under den lägsta gräns som gäller för fullbordat brott. Högre straff än fängelse i två år får bestämmas endast om fängelse i sex år eller mer kan följa på det fullbordade brottet.

Om faran för att brottet skulle fullbordas var ringa eller om gärningen med hänsyn till andra omständigheter är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Straffet för förberedelse eller stämpling till brott ska bestämmas under den högsta och får sättas under den lägsta gräns som gäller för fullbordat brott. Högre straff än fängelse i två år får bestämmas endast om fängelse i sex år eller mer kan följa på det fullbordade brottet.

3 §

Ansvar för försök, förberedelse eller stämpling till brott skall ej ådömas den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats. Ändå att brottet fullbordats må den som tagit olovlig befattning med hjälpmedel ej på den grund dömas till ansvar, om han frivilligt förebyggt den brottsliga användningen av hjälpmedlet.

Den som frivilligt, genom att avbryta utförandet av en gärning eller på annat sätt, har föranlett att ett brott inte fullbordats, ska inte dömas för försök, förberedelse eller stämpling till brottet. Även om brottet har fullbordats ska den som har tagit olovlig befattning med hjälpmedel inte dömas till ansvar för det, om han eller hon frivilligt har förebyggt den brottsliga användningen av hjälpmedlet.

4 §²

Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straff-

Om ansvar är föreskrivet för en viss gärning, ska inte bara den som har utfört gärningen utan även den som har främjat gärningen med råd eller dåd dömas till ansvar. Detsamma gäller för en gärning som är straffbelagd i annan lag eller

² Senaste lydelse 1994:458.

belagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet.

Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det.

Varje medverkande bedöms *efter* det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. *Ansvar* som är föreskrivet för gärning av syssloman, gäldenär eller annan i särskild ställning *skall ådömas* även den som tillsammans med honom medverkat till gärningen.

Vad som sägs i denna paragraf skall inte gälla, om något annat följer av vad för särskilda fall är föreskrivet.

författning, om fängelse är föreskrivet *för gärningen*.

Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han *eller hon* har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det.

Varje medverkande bedöms *utifrån* det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom *eller henne* till last. *Det* som är föreskrivet om ansvar för en gärning av syssloman, gäldenär eller annan i särskild ställning *gäller* även för den som tillsammans med honom *eller henne har* medverkat till gärningen.

Denna paragraf gäller inte om något annat följer av vad som är föreskrivet för särskilda fall.

5 §

Har någon förmåtts att medverka till brott genom tvång, svek eller missbruk av hans ungdom, oförstånd eller beroende ställning eller ock medverkat allenast i mindre mån, må straffet för honom sättas under vad för brottet eljest är stadgat; i ringa fall skall ej dömas till ansvar. Detsamma skall gälla, då fråga är att ansvar som är stadgat för någon i särskild ställning skall ådömas annan medverkande.

Det får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för ett brott om

1. någon har förmåtts att medverka till brott genom tvång, svek eller missbruk av hans *eller hennes* ungdom, oförstånd eller beroende ställning,

2. någon har medverkat endast i mindre mån, *eller*

3. ansvar för ett brott är föreskrivet för någon i särskild ställning och någon annan ska dömas för medverkan till brottet.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

7 §

Ansvar som i denna balk är stadgat för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något skall jämväl ådömas, då någon avsiktligt bereder annan vinning eller tillägnar annan något.

Om ansvar enligt denna balk förutsätter att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något, ska det också dömas till ansvar om någon avsiktligt bereder någon annan vinning eller tillägnar någon annan något.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.